

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับรู้และการตอบสนองของมารดาต่อสื่อสัญญาณทารกของมารดาที่มีบุตรอายุ 6 เดือน ขณะพาบุตรมารับการตรวจสุขภาพและวัคซีนป้องกันโรค ที่คลินิกสุขภาพเด็กดี แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมหาสารคาม จำนวน 100 ราย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก
3. การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก

ส่วนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว ลำดับที่ของบุตรคนปัจจุบัน นำเสนอโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ดังตารางที่ 3 ส่วนประสิทธิภาพในการเลี้ยงดูเด็ก การได้รับการสอนหรือคำแนะนำเรื่อง การเลี้ยงดูเด็ก และระยะเวลาในการเลี้ยงบุตร นำเสนอ โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 3

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้
ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และลำดับที่ของบุตรคนปัจจุบัน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
อายุ			
≤ 20 ปี		12	12
21-30 ปี		65	65
31-40 ปี		23	23
$\bar{X} \pm S.D.$		27.15 ± 5.45	
Range		15 – 40	
ระดับการศึกษา			
ประถมศึกษา		50	50
มัธยมศึกษาตอนต้น		17	17
มัธยมศึกษาตอนปลาย		9	9
อนุปริญญา ปวช. ปวส. ปวท.		7	7
ปริญญาตรี		16	16
ปริญญาโท		1	1
สถานภาพสมรส			
คู่		90	90
แยกกันอยู่		9	9
หม้าย		1	1
อาชีพ			
ทำงานนอกบ้าน		69	69
ไม่ได้ทำงาน		22	22
ทำงานในบ้าน		9	9

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (บาท)			
1,000-5,000		54	54
5,001-10,000		22	22
10,001-15,000		6	6
15,001-20,000		10	10
มากกว่า 20,000		8	8
Median	5,000		
Range	1,000 – 60,000		
ลักษณะของครอบครัว			
ครอบครัวขยาย		65	65
ครอบครัวเดี่ยว		35	35
ลำดับที่ของบุตร			
1		47	47
2		43	43
3		9	9
4		1	1

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุ ตั้งแต่ 15-40 ปี ร้อยละ 66 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี เฉลี่ย มีอายุ 27.15 ปี ร้อยละ 50 มีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 90 มีสถานภาพสมรสคู่ อาชีพส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 69 ทำงานนอกบ้าน รายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 1,000 – 60,000 บาท โดยมีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5,000 บาท ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 54 มีรายได้อยู่ในช่วง 1,000-5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 65 ของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย และบุตรคนปัจจุบันที่พามารับการตรวจสุขภาพและวัคซีนป้องกันโรค ของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 47 เป็นบุตรคนที่ 1

ตารางที่ 4

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็ก การได้รับความรู้
หรือคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูเด็ก และระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตร

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็ก		
ไม่เคย	36	36
เคย	64	64
ความสัมพันธ์ *		
ลูก	51	79.69
หลาน	9	14.06
น้อง	3	4.69
ลูกของเพื่อนร่วมงาน	1	1.56
การได้รับการสอนหรือคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูเด็ก		
ไม่เคย	11	11
เคย	89	89
ได้รับจาก *		
พยาบาล	74	83.15
อ่านหนังสือ	61	68.54
มารดา	51	57.30
คู่มือการโทรทัศน์	35	39.33
บิดา	31	34.83
แพทย์	22	24.72
เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงานและญาติ	14	15.73
ฟังจากวิทยุ	6	6.74

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตร		
ตลอดทั้งวัน	72	72
บางวัน	24	24
เฉพาะกลางคืน	4	4

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 64 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อน โดย ร้อยละ 79.69 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 89 เคยได้รับความรู้หรือคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูเด็ก โดยร้อยละ 83.15 ได้รับความรู้หรือคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูเด็กจากพยาบาล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 72 เลี้ยงบุตรด้วยตนเองตลอดทั้งวัน

ตารางที่ 5

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความต้องการการได้รับความรู้เรื่องสื่อสัญญาณ
ทารก

ความต้องการ	จำนวน (n=100)	ร้อยละ
ไม่ต้องการ	7	7
ต้องการ	93	93
ช่วงเวลา		
เมื่อนำบุตรมารับวัคซีน	39	42
หลังคลอด	25	27
ระหว่างตั้งครรภ์	21	23
ทุกระยะ ตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงเมื่อนำบุตรมา วัคซีน	8	8

จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 93 ต้องการได้รับความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารก โดยร้อยละ 42 ต้องการได้รับความรู้เมื่อนำบุตรมารับวัคซีน รองลงมา คือ หลังคลอด ระหว่างตั้งครรภ์และทุกระยะ คิดเป็นร้อยละ 27 23 และ 8 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก

การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก ได้แก่ การรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกและการบอกความต้องการของบุตรจากการสังเกตสื่อสัญญาณทารกนำเสนอโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ดังตารางที่ 6 ส่วนการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกแสดงถึงความหิว อิ่มและไม่ต้องการให้ป้อนอาหารต่อ ต้องการพูดคุยหรือเล่น ต้องการหยุดเล่นหรือพักผ่อน ความเจ็บปวด ความสุขและความไม่สุขสบาย นำเสนอโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ดังตารางที่ 7 ถึง 13

ตารางที่ 6

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกและการบอกความต้องการของบุตรจากการสังเกตสื่อสัญญาณทารก

ข้อมูล	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
การรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารก		
เป็นสิ่งที่สื่อความหมาย	98	98
ไม่ได้สื่อความหมายอะไร	1	1
ไม่แน่ใจ	1	1
การบอกความต้องการของบุตรจากการสังเกตสื่อสัญญาณทารก		
ได้บางส่วน	80	80
ได้ทั้งหมด	20	20

จากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 98 รับรู้ว่าสื่อสัญญาณทารกเป็นสิ่งที่สื่อถึงความหมายหรือต้องการบอกอะไรให้มารดาทราบ โดยร้อยละ 80 สามารถบอกความต้องการของบุตรได้จากการสังเกตสื่อสัญญาณทารกได้เป็นบางส่วน

ตารางที่ 7

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิวอย่างชัดเจนและไม่ชัดเจน

สื่อสัญญาณทารก*	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจน		
ร้องไห้	84	84
งอแง	56	56
ดูดนิ้ว	55	55
ดูดปาก	44	44
หันศีรษะหรือปากเข้าหามารดา	24	24
ดูดมือ	11	11
เอามือเข้าปาก	10	10
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน		
มองมารดาอย่างสนใจ	11	11
มองขวดนมอย่างสนใจ	8	8

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

จากตารางที่ 7 พบว่าสื่อสัญญาณที่ทารกแสดงออกอย่างชัดเจนนั้น กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 84 รับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิว จากการร้องไห้ รองลงมาได้แก่ งอแง ดูดนิ้ว ดูดปาก หันศีรษะหรือปากเข้าหามารดา ดูดมือ และ เอามือเข้าปาก คิดเป็นร้อยละ 56 55 44 24 11 และ 10 ตามลำดับ ส่วนสื่อสัญญาณที่ทารกแสดงออกไม่ชัดเจนที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ได้นั้น พบว่า ร้อยละ 11 รับรู้ว่าทารกมองมารดาอย่างสนใจและร้อยละ 8 รับรู้ว่าทารกมองขวดนมอย่างสนใจ

ตารางที่ 8

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความอึดและไม่ต้องการให้ป้อนอาหารต่ออย่างชัดเจนและไม่ชัดเจน

สื่อสัญญาณทารก*	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจน		
หันหน้าหนีขณะป้อนนมหรืออาหาร	85	85
หยุดดูดนม/หยุดเคี้ยวอาหาร	67	67
ไม่ยอมอ้าปาก	48	48
บ้วนอาหารหรือนมทิ้ง	43	43
เอาลิ้นดันจุกขวดนมออกจากปาก	42	42
ใช้มือผลักขวดนมหรืออาหารออก	31	31
มีอาการสำรอกถ้าพยายามป้อนนม/อาหารต่อ	22	22
ร้องไห้	17	17
หลับ	11	11
จ่อแฉะ	7	7
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน		
เหวี่ยงขวดนม ขา ตรง	2	2

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

จากตารางที่ 8 พบว่า สื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความอึดและไม่ต้องการให้ป้อนอาหารต่ออย่างชัดเจนนั้น กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 85 รับรู้จากการที่ทารกหันหน้าหนีขณะป้อนนมหรืออาหาร รองลงมาได้แก่ หยุดดูดนม/หยุดเคี้ยวอาหาร ไม่ยอมอ้าปาก บ้วนอาหารหรือนมทิ้ง เอาลิ้นดันจุกขวดนมออกจากปาก ใช้มือผลักขวดนมหรืออาหารออก มีอาการสำรอกถ้าพยายามป้อนนม/อาหารต่อ ร้องไห้ หลับ และจ่อแฉะ คิดเป็นร้อยละ 67 48 43 42 31 22 17 11 และ 7 ตามลำดับ ส่วนสื่อสัญญาณที่ทารกแสดงออกไม่ชัดเจน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 2 รับรู้จากทารกเหวี่ยงขวดนม ขา ตรง

ตารางที่ 9

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการการพูดคุยหรือเล่นด้วยอย่างชัดเจนและไม่ชัดเจน

สื่อสัญญาณทารก*	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจน		
พูดอ้อแอ้	69	69
ส่งเสียงหัวเราะ	59	59
ยื่นมือเข้าหามารดา	47	47
เล่นน้ำลาย	13	13
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน		
ยิ้มตอบ	64	64
มองมารดาหรือของเล่นอย่างสนใจ	45	45
จ้องมองตอบ	43	43
หันศีรษะเข้าหามารดา	38	38
ยกศีรษะขึ้นตามองไปที่มารดา	19	19
ล้มตากว้างตาเป็นประกาย	18	18
ยกขาตีไปมา	9	9
ยิ้มให้	8	8

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

จากตารางที่ 9 พบว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงความต้องการการพูดคุยหรือเล่นด้วย อย่างชัดเจนนั้น กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 69 รับรู้จากการที่ทารกพูดอ้อแอ้ รองลงมาได้แก่ ส่งเสียงหัวเราะ ยื่นมือเข้าหามารดา และเล่นน้ำลาย คิดเป็นร้อยละ 59 47 และ 13 ตามลำดับ ส่วนสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 64 รับรู้จากทารกยิ้มตอบ รองลงมาได้แก่ มองมารดาหรือของเล่นอย่างสนใจ จ้องมองตอบ หันศีรษะเข้าหามารดา ยกศีรษะขึ้นตามองไปที่มารดา ล้มตากว้างตาเป็นประกาย ยกขาตีไปมา และยิ้มให้ คิดเป็นร้อยละ 45 43 38 19 18 9 และ 8 ตามลำดับ

ตารางที่ 10

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการหยุ่เล่นหรือต้องการพักผ่อนอย่างชัดเจนและไม่ชัดเจน

สื่อสัญญาณทารก*	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกชัดเจน		
งอแง	76	76
ร้องไห้	75	75
แอม่หลัง	50	50
ส่ายศีรษะ	44	44
ใช้มือผลักมารดา	9	9
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน		
ใช้มือขี้ตา	83	83
หันศีรษะหนี	49	49
คืบคลานและโบยตนเอง	49	49
หาว	44	44
หันเหสายตาจากมารดาหรือของเล่น	20	20
หน้าคาเฉย คาลอย ไม่แสดงความรู้สึก	9	9
หลับตาแน่น	7	7
กางนิ้วมือต่อต้านสิ่งที่ไม่ต้องการ	5	5
ก้มศีรษะลงตามองลงล่าง	5	5
กำมือดีไปมา	5	5
ย่นหน้าผาก	1	1

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

จากตารางที่ 10 พบว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการหยุ่เล่นหรือต้องการพักผ่อนอย่างชัดเจนนั้น กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 76 รับรู้จากการที่ทารกงอแง ร้องลงมาได้แก่ ร้องไห้ แอม่หลัง ส่ายศีรษะ และใช้มือผลักมารดา คิดเป็นร้อยละ 75 50 44 และ 9 ตามลำดับ ส่วนสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 83 รับรู้จากทารกใช้มือขี้ตา ร้องลงมา

ได้แก่ หันศีรษะหนี ดึงผมและใบหูตนเอง หาว หันเหวี่ยงตาจากมารดาหรือของเล่น หน้าตาเฉย ตาลอย ไม่แสดงความรู้สึก หลับตาแน่น กางนิ้วมือต่อต้านสิ่งที่ไม่ต้องการ ก้มศีรษะลงตามองลงล่าง กำมือดีไปมา และขยับหน้าผาก คิดเป็นร้อยละ 49 49 44 20 9 7 5 5 5 และ 1 ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตารางที่ 11

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทหารที่แสดงถึงความเจ็บปวดอย่างชัดเจนและไม่ชัดเจน

สื่อสัญญาณทหาร*	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
สื่อสัญญาณทหารที่แสดงออกชัดเจน		
ร้องไห้	90	90
เดินไปมา	58	58
งอแง	55	55
กางสั้น	1	1
สื่อสัญญาณทหารที่แสดงออกไม่ชัดเจน		
อ้าปากกว้าง	29	29
หลับตาแน่น	25	25
ขมวดคิ้ว	4	4
แสบลิ้น	2	2
ห่อปาก	2	2
เกร็งลิ้น	1	1

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

จากตารางที่ 11 พบว่า สื่อสัญญาณทหารที่แสดงถึงความเจ็บปวดอย่างชัดเจนนั้น กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 90 รับรู้จากการร้องไห้ รองลงมาได้แก่ เดินไปมา งอแง และกางสั้น คิดเป็นร้อยละ 58 55 และ 1 ตามลำดับ ส่วนสื่อสัญญาณทหารที่แสดงออกไม่ชัดเจนพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 29 รับรู้จากทหารอ้าปากกว้าง รองลงมาได้แก่ หลับตาแน่น ขมวดคิ้ว แสบลิ้น ห่อปาก และเกร็งลิ้น คิดเป็นร้อยละ 25 4 2 2 และ 1 ตามลำดับ

ตารางที่ 12

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทหารที่แสดงถึงการมีความสุขอย่างชัดเจนและไม่ชัดเจน

สื่อสัญญาณทหาร*	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
สื่อสัญญาณทหารที่แสดงออกชัดเจน		
ส่งเสียงหัวเราะ	95	95
ร้อง	85	85
ยิ้มตอบ	78	78
พูดอ้อแอ้	69	69
ดูคิ้วหรือมือ	4	4
สื่อสัญญาณทหารที่แสดงออกไม่ชัดเจน		
ลืมตากว้างตาเป็นประกาย	33	33
ลืมตาและมองอย่างสนใจ	30	30
นอนพักเงียบ ๆ ขณะตื่น	11	11
วางมือไว้ใกล้ใบหน้า	4	4

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

จากตารางที่ 12 พบว่า สื่อสัญญาณทหารที่แสดงถึงการมีความสุขอย่างชัดเจนนั้น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95 รับรู้จากการส่งเสียงหัวเราะ รองลงมาได้แก่ ร้อง ยิ้มตอบ พูดอ้อแอ้ และดูคิ้ว คิดเป็นร้อยละ 85 78 69 และ 4 ตามลำดับ ส่วนสื่อสัญญาณทหารที่แสดงออกไม่ชัดเจนพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 33 รับรู้จากการลืมตากว้างตาเป็นประกาย รองลงมาได้แก่ ลืมตาและมองอย่างสนใจ นอนพักเงียบ ๆ ขณะตื่น และ วางมือไว้ใกล้ใบหน้า คิดเป็นร้อยละ 30 11 และ 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 13

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความไม่
สุขสบายอย่างชัดเจนและไม่ชัดเจน

สื่อสัญญาณทารก*	จำนวน (n= 100)	ร้อยละ
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจน		
ตื่นไปมา	80	80
ร้องไห้	79	79
งอแง	65	65
แอ่นหลัง	53	53
เคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้น	46	46
นึ่วหน้า	5	5
กำมือ	2	2
สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน		
ตื่นบ่อย	23	23
เปลี่ยนจากภาวะหลับเป็นภาวะตื่น	18	18
นอนหลับไม่สนิท	9	9
ขมมือปิดหน้า	3	3

หมายเหตุ * = เลือกตอบได้หลายข้อ

จากตารางที่ 13 พบว่า สื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความไม่สุขสบายอย่างชัดเจนนั้น
กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 80 รับรู้จากการตื่นไปมา รองลงมาได้แก่ ร้องไห้ งอแง แอ่นหลัง เคลื่อนไหว
ร่างกายมากขึ้น นึ่วหน้าและกำมือ คิดเป็นร้อยละ 79 65 53 46 5 และ 2 ตามลำดับ ส่วนสื่อ
สัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจนพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 23 รับรู้จากทารกตื่นบ่อย รองลงมา
ได้แก่ เปลี่ยนจากภาวะหลับเป็นภาวะตื่น นอนหลับไม่สนิท และ ขมมือปิดหน้า คิดเป็นร้อยละ 18
9 และ 3 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก

การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก นำเสนอโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ดังตารางที่ 14 ถึง 18

ตารางที่ 14

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการตอบสนองความต้องการของบุตรจากการสังเกตสื่อสัญญาณทารก

การตอบสนองความต้องการของบุตรจากการ สังเกตสื่อสัญญาณทารก	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
บางส่วน	73	73
ทั้งหมด	26	26
ไม่แน่ใจ	1	1

จากตารางที่ 14 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73 คิดว่าตนเองสามารถตอบสนองความต้องการของบุตรได้จากการสังเกตสื่อสัญญาณทารกได้เป็นบางส่วน

ตารางที่ 15

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงความหิวและอื่น
จำแนกตามลำดับของการเลือกทำ

การตอบสนอง	จำนวน (n= 100)			รวม
	ลำดับของการเลือกทำ			
	1	2	3	
สื่อสัญญาณทารกแสดงความหิว				
ให้นมมารดาหรือนมผสมหรือป้อนอาหาร	81	18	1	100
ปลอบประโลม	15	1	-	16
อุ้มเดิน	4	1	-	5
พูดคุยกับเด็ก	-	2	-	2
หาของเล่นให้เล่น	-	1	1	2
สื่อสัญญาณทารกแสดงความอึด				
หยุดให้นมหรือป้อนอาหารต่อ	84	16	-	100
อุ้มเดิน	6	13	-	19
พยายามป้อนต่อ	10	1	-	11

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 100 คน ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิวด้วยการให้นมมารดา นมผสมหรืออาหาร รองลงมาคือ การปลอบประโลม อุ้มเดิน พูดคุยกับเด็ก หาของเล่นให้เล่น คิดเป็นร้อยละ 16 5 2 และ 2 ตามลำดับ โดยสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกทำเป็นอันดับแรกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81 คือการให้นมมารดา นมผสมหรืออาหาร กลุ่มตัวอย่างทั้ง 100 คนตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงการอึด ด้วยการหยุดให้นมหรือป้อนอาหาร รองลงมา คือ อุ้มเดิน และพยายามป้อนต่อ คิดเป็นร้อยละ 19 และ 11 ตามลำดับ โดยสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกทำเป็นอันดับแรกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84 คือ การหยุดให้นมหรือป้อนอาหาร

ตารางที่ 16

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการ
พูดคุยหรือเล่นด้วยและต้องการหยุดเล่นหรือพัก่อนจำแนกตามลำดับของการเลือกทำ

การตอบสนอง	จำนวน (n = 100)			รวม
	ลำดับของการเลือกทำ			
	1	2	3	
สื่อสัญญาณทารกแสดงความต้องการพูดคุย				
หรือเล่นด้วย				
หาของเล่นให้เล่น	4	29	10	43
พูดคุยกับทารก	23	14	4	41
เล่นกับทารก	33	3	-	36
หยอกล้อ	21	9	3	33
อุ้มเดิน	12	12	3	27
เรียกชื่อทารก	3	2	-	5
ยิ้มตอบทารก	3	1	-	4
สัมผัสทารกและพูดคุยเบา ๆ	1	2	-	3
สื่อสัญญาณทารกแสดงถึงความต้องการ				
หยุดเล่นหรือพัก่อน				
ให้ทารกนอน	16	73	11	100
ให้ดูคนม	63	4	-	67
อุ้มเดิน	14	2	-	16
หยุดให้เล่น	4	2	2	8
เปิดเพลงให้ฟัง	2	2	-	4
พยายามให้เล่นต่อ	1	-	-	1

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 43 ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการการพูดคุยหรือเล่นด้วยการหาของเล่นให้เล่น รองลงมาคือ พูดคุยกับทารก เล่นกับทารก หยอกล้อ อุ้มเดิน เรียกชื่อทารก ยิ้มตอบทารก และสัมผัสและพูดคุยเบา ๆ คิดเป็น

ร้อยละ 41 36 33 27 5 4 และ 3 ตามลำดับ โดยสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกทำเป็นอันดับแรกมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 34 คือการเล่นกับทารก ส่วนการหาของเล่นให้เล่นนั้นกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29 เลือกทำเป็นอันดับ 2 กลุ่มตัวอย่างทั้ง 100 คนตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการหยุดเล่นหรือพักผ่อน ด้วยการให้ทารกนอน รองลงมา คือ ให้ดูคนม อุ้มเดิน หยุดให้เล่น เปิดเพลงให้ฟัง พยายามให้เล่นต่อ คิดเป็นร้อยละ 67 16 8 4 และ 1 ตามลำดับ โดยสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกทำเป็นอันดับแรกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 63 คือ การให้ดูคนม และพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73 ใช้วิธีให้ทารกนอนเป็นอันดับที่ 2

ตารางที่ 17

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงการมีความสุข
จำแนกตามลำดับของการเลือกทำ

การตอบสนอง	จำนวน (n= 100)			รวม
	ลำดับของการเลือกทำ			
	1	2	3	
เล่นกับทารก	46	21	4	71
ปล่อยให้ทารกเล่นคนเดียว	15	9	5	29
พูดคุยกับทารก	14	11	-	25
อุ้มเดิน	13	6	1	20
หาของเล่นให้เล่น	3	12	4	19
ยืมตอบทารก	9	5	-	14

จากตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 71 ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงการมีความสุข ด้วยการเล่นกับทารก รองลงมา คือ ปล่อยให้ทารกเล่นคนเดียว พูดคุยกับทารก อุ้มเดิน หาของเล่นให้เล่น ยืมคอปรทารก คิดเป็นร้อยละ 29 25 20 19 และ 14 ตามลำดับ โดยพบว่าสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างทำเป็นอันดับแรกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46 คือการเล่นกับทารก

ตารางที่ 18

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความเจ็บปวด
จำแนกตามลำดับของการเลือกทำ

การตอบสนอง	จำนวน (n =100)			รวม
	ลำดับของการเลือกทำ			
	1	2	3	
โดยไม่ใช้ยา				
อุ้มเดิน	38	7	1	46
ปลอบประโลม	13	21	-	34
สำรวจร่างกายเพื่อดูความผิดปกติ	23	3	1	27
พูดคุยกับเด็ก	2	4	2	8
ให้ดูคนม	3	3	1	7
หาของเล่นให้เล่น	4	1	-	5
พาไปพบแพทย์	1	3	1	5
จัดให้เด็กนอน	1	1	-	2
โดยการใช้ยา				
ใช้ยาทา	12	16	-	28
ให้ยารับประทาน	3	4	2	9

จากตารางที่ 18 พบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความเจ็บปวดโดยไม่ใช้ยา ด้วยการอุ้มเดิน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมา คือ ปลอบประโลม สำรวจร่างกายเพื่อดูความผิดปกติ พูดคุยกับเด็ก ให้ดูคนม หาของเล่นให้เล่น พาไปพบแพทย์และจัดให้เด็กนอน คิดเป็นร้อยละ 34 27 8 7 5 5 และ 2 ส่วนการตอบสนองโดยการใช้ยา กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ยาทา คิดเป็นร้อยละ 28 และให้ยารับประทาน ร้อยละ 9 โดยสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกทำเป็นอันดับแรกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38 คือการอุ้มเดิน

ตารางที่ 19

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความไม่สุขสบาย
จำแนกตามลำดับของการเลือกทำ

การตอบสนอง	จำนวน (n =100)			รวม
	ลำดับของการเลือกทำ			
	1	2	3	
เปลี่ยนผ้าอ้อมและทำความสะอาดร่างกาย	52	26	1	79
ตรวจสอบเพื่อหาความผิดปกติ	28	2	-	30
อุ้มเดิน	12	4	2	18
อยู่กับเด็กตลอดเวลา	-	8	2	10
ปลดอปปะโลม	1	3	2	6
จัดให้ทารกนอน	1	2	2	5
ให้ดูนม	1	2	1	4
เปลี่ยนทำให้ทารก	3	-	-	3
พาไปพบแพทย์	1	1	1	3
ให้ยารับประทาน	1	-	-	1
ให้ความอบอุ่น	-	-	1	1

จากตารางที่ 19 พบว่ากลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 79 การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความไม่สุขสบายด้วยการเปลี่ยนผ้าอ้อมและทำความสะอาดร่างกาย รองลงมา คือ ตรวจสอบเพื่อหาความผิดปกติ อุ้มเดิน อยู่กับเด็กตลอดเวลา ปลดอปปะโลม จัดให้ทารกนอน ให้ดูนม เปลี่ยนทำให้ทารก พาไปพบแพทย์ ให้ยารับประทาน ให้ความอบอุ่น คิดเป็นร้อยละ 30 18 10 6 5 4 3 3 1 และ 1 ตามลำดับ โดยพบว่า สิ่งที่ถูกกลุ่มตัวอย่างทำเป็นอันดับแรกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52 คือ การเปลี่ยนผ้าอ้อมและทำความสะอาดร่างกาย

การอภิปรายผล

1. การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก

กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 98 รับรู้ว่าการแสดงออกของบุตรเป็นสิ่งที่สื่อความหมายหรือต้องการบอกอะไรให้มารดาทราบ (ตารางที่ 6) สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอเลอร์ แชนนัน และแคทเลตต์ (Oehler, Hannan, & Catlett, 1993) ที่ศึกษากับมารดาทารกพบว่า มารดารับรู้ว่าสื่อสัญญาณทารกนั้นมีความหมาย และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้เลี้ยงดูบุตรมาแล้วนานประมาณ 6 เดือน โดยร้อยละ 64 เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อนและส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงบุตรของตนเอง (ตารางที่ 4) และร้อยละ 72 เลี้ยงบุตรคนปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างจึงน่าจะเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าบุตรต้องการบอกหรือแสดงความต้องการอะไรจากท่าทางการแสดงออกหรือสื่อสัญญาณ เนื่องจากประสบการณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการแปลความเพื่อช่วยในการพิจารณาสิ่งเร้า (จำเนียร ช่วงโชติ, 2525) โดยที่สื่อสัญญาณหลายอย่างเกิดขึ้นตั้งแต่เกิดและจะยังคงพบได้ในเด็กโตและผู้ใหญ่ เช่น การร้องไห้เมื่อเจ็บปวด ไม่สุขสบาย เป็นคัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 20 เท่านั้นที่มั่นใจว่าตนเองสามารถบอกความต้องการของบุตรได้ทั้งหมด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากท่าทางการแสดงออกของทารกหรือสื่อสัญญาณแต่ละอย่างอาจบอกความต้องการได้หลายอย่าง เช่น การร้องไห้อาจสื่อถึงความเจ็บปวด หรือหิว หรือต้องการพักผ่อนก็ได้ นอกจากนี้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกถึงความต้องการแต่ละเรื่องนั้นทารกจะแสดงพฤติกรรมได้หลายอย่าง เช่น สื่อสัญญาณทารกที่แสดงว่าหิว ประกอบด้วย การที่ทารกร้องไห้ หันศีรษะและปากเข้าหาผู้ดูแล คู้ปาก เอามือเข้าปาก เป็นคัน (Sumner & Spietz, 1994a, b) จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 26 ที่ตอบว่าตนสามารถตอบสนองความต้องการของบุตรจากการสังเกตท่าทางการแสดงออกของบุตรได้ทั้งหมด นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 มีระดับการศึกษาสูงสุดเพียงระดับประถมศึกษา ซึ่งอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อสื่อสัญญาณทารกไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจากการศึกษาจัดว่าเป็นประสบการณ์ของชีวิตที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านบุคคล ครอบครัว และสังคม ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีทัศนคติและพฤติกรรมที่มีคุณค่า ดังนั้นการศึกษาของเบคเกอร์และคณะ (Becker, et al., 1978) ที่พบว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ความเข้าใจ และสนใจต่อสุขภาพบุตรและให้ความร่วมมือในการให้ยาป้องกันโรคการเกิดอาการจับหัดแก่บุตรมากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาค่ำและยังมีการศึกษาที่พบว่ามารดาเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังที่มีการศึกษาสูงจะมีความ

สามารถในการดูแลบุตรได้ดีกว่ามารดาที่มีการศึกษาต่ำกว่า (สกาเวิร์ดน์ พวงจันทร์, 2538) เช่นเดียวกับการศึกษาที่พบว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะมีพฤติกรรมในการดูแลบุตรที่ป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมียได้ถูกต้อง (รุ่งทิพย์ วีระกุล, 2539) ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ยังไม่มั่นใจในความรู้ของตนเองเกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารก ดังที่กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 93 ต้องการได้รับความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อเบกเกลน และชวอर्थซ์ (Abegglen & Schwartz, 1995) ที่พบว่า บิดามารดามีความต้องการที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะหลับ/ตื่น พฤติกรรมของทารกและสื่อสัญญาณทารก

กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนมากกว่าสื่อสัญญาณที่แสดงออกไม่ชัดเจน เนื่องจากคนเรายอมรับรู้ในสิ่งที่แสดงออกอย่างชัดเจนมากกว่าสิ่งที่คลุมเครือ ดังที่ คิง (King, 1981) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนจะมีการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยเรียงจากรูปธรรมถึงนามธรรมและให้ความหมายต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนนั้นเป็นสิ่งที่ง่ายต่อการอ่านความหมายและทำความเข้าใจของผู้ดูแล ในขณะที่สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจนยากต่อการอ่านความหมายและทำความเข้าใจของผู้ดูแล (Erik, 1979 cited in Snow, 1998) ซึ่งจากการศึกษานี้เมื่อพิจารณาสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกถึงความต้องการแต่ละเรื่องพบว่า สื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิว นั้น กลุ่มตัวอย่างรับรู้จากการที่ทารกร้องไห้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84 (ตารางที่ 7) ทั้งนี้อาจเนื่องจากการที่มารดาส่วนใหญ่รับรู้สื่อสัญญาณที่ทารกแสดงว่าหิวจากการที่ทารกร้องไห้ ในขณะที่มารดายังมีการรับรู้ว่าการร้องไห้เป็นสื่อสัญญาณหนึ่งที่ทารกแสดงถึงความเจ็บปวด (ตารางที่ 11) และไม่สุขสบาย (ตารางที่ 13) จึงทำให้มารดาตอบสนองสื่อสัญญาณนี้ด้วยการปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการที่มารดาตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความเจ็บปวด ด้วยการปลอบประโลม เมื่อรับรู้ว่าการร้องไห้สื่อสัญญาณที่แสดงถึงความไม่สุขสบาย (ตารางที่ 13) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เบิลดัม (Baildam et al., 1995) ถึงระยะเวลาและรูปแบบของการร้องไห้ของเด็กในช่วงปีแรก พบว่า มารดารับรู้ว่าการร้องไห้เป็นการให้มารดาหันมามองการที่ทารกร้องไห้ เนื่องจากการร้องไห้เป็นการสื่อสารแรกของทารก ในขณะที่เด็กกันลักษณะการร้องไห้จะสะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของความหิว (Sumner & Spietz, 1994a, b) จึงทำให้มารดารับรู้ได้ง่าย สื่อสัญญาณทารกที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าหิวอันดับต่อมาคือ งอแง คุณิ้ว คุณปาก เช่นเดียวกับที่ ฮอบบี้ เบกเกอร์และบาเยร์ล (Hobbie, Becker, & Bayerl, 2000) กล่าวว่า สื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิวประกอบด้วย การที่ทารกดูดปากขณะหลับ เอามือเข้าปาก งอแงไม่อยู่นิ่ง

สื่อสัญญาณทารกที่แสดงว่าอิ่มและไม่ต้องการให้อาหารค่อนนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกชัดเจนมากกว่าสื่อสัญญาณที่แสดงออกไม่ชัดเจน จากการที่

ทารกหันหน้าหนีขณะป้อนนมหรืออาหารมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 85 (ตารางที่ 8) เนื่องจากการพยายามออกห่างหรือหลีกเลี่ยงจากสิ่งนั้นเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่ไม่ต้องการของมนุษย์ การหันหน้าหนีขณะป้อนนมหรืออาหารของทารกจึงเป็นสิ่งที่สังเกตได้ง่ายที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ได้ว่าทารกอึดและไม่ต้องการให้ป้อนอาหารต่อ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังรับรู้ถึงสื่อสัญญาณอื่น ๆ ที่แสดงว่าทารกอึดและไม่ต้องการให้ป้อนอาหารต่อ ได้แก่ หยดคุนมนม/หยดเคี้ยวอาหาร ไม่ยอมอ้าปาก บ้วนอาหารทิ้ง เอาลิ้นดันจุกขวดนมออกจากปาก ใช้มือผลักขวดนมหรืออาหารออก และสะบัดหน้าจากขวดนม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิเสธอาหารอย่างชัดเจนที่ทำให้สังเกตและเกิดการรับรู้ได้ง่ายเช่นกัน การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการการพูดคุยหรือเล่นด้วยนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนได้หลายอย่าง (ตารางที่ 9) อาจอธิบายได้ว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออก เช่น การเล่นน้ำลาย การพูดอ้อแอ้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้นของพัฒนาการด้านภาษา (Bowden, Dickey, & Greenberg, 1998; Caplan, 1995; Snow, 1998) ที่แสดงออกถึงการเรียกร้องความสนใจจากมารดาทำให้มารดารับรู้ได้ง่ายว่าบุตรต้องการที่จะพูดคุยหรือเล่นด้วย ในขณะที่เด็กทารกแสดงถึงการพยายามเข้าหามารดา เช่น ช้องมองตอบ หันศีรษะเข้าหามารดา อ้าปาก เป็นต้นที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าเป็นสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงทารกต้องการการพูดคุยหรือเล่นด้วยนั้นก็เป็นการแสดงออกถึงการเล่นของเด็กตั้งแต่แรกเกิด (รัตโนทัย พลับรูการ อ่างโน จันทจิรา พฤษยามานนท์และประสพศรี อึ้งถาวร, 2536)

การรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกถึงความต้องการหยุดเล่นหรือต้องการพักผ่อนนั้น กลุ่มตัวอย่างรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างไม่ชัดเจนมากกว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจน จากการที่ทารกใช้มือขี้นมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 83 (ตารางที่ 10) อาจอธิบายได้ว่าควาเป็นอวัยวะที่เกี่ยวข้องและบ่งบอกถึงการหลับ/ตื่นของมนุษย์ จึงทำให้มารดารับรู้ว่าการที่ทารกใช้มือขี้นเป็นสื่อสัญญาณที่แสดงว่าทารกง่วงนอน ส่วนสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนได้แก่ การร้องไห้ งอแง แอ่นหลังนั้นเป็นสื่อสัญญาณที่แสดงออกถึงความต้องการอื่น ๆ ด้วย เช่น ไม่สุขสบาย จึงอาจทำให้มารดารับรู้หรือแปลความหมายสื่อสัญญาณว่าเป็นการแสดงออกถึงความต้องการอื่นมากกว่า

การรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกถึงความเจ็บปวดนั้นกลุ่มตัวอย่างรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนมากกว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน จากการที่ทารกร้องไห้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90 (ตารางที่ 11) เนื่องจากการร้องไห้เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความเจ็บปวดที่ชัดเจน ที่เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนโตขึ้น (Grunua & Craig, 1987) ในการประเมินความเจ็บปวดได้ มีการใช้การร้องไห้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดถึงความเจ็บปวดของทารกด้วย (Shapiro, 1989) ส่วนการห่อปาก แลบลิ้น คางสั่น เป็นสื่อสัญญาณทารกที่มารดามีการรับรู้บ่อยอาจเนื่องจาก

มารดาไม่เคยสังเกตมาก่อนและเป็นการแสดงออกที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่สั้นมากจนทำให้มารดาสังเกตได้ไม่ทันและอาจเกิดขึ้นได้แม้ทารกไม่มีความเจ็บปวด (Stevens, Johnston, & Horton, 1993) นอกจากนี้มารดาอาจไม่เคยรับรู้มาก่อนว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเจ็บปวดของทารก

การรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกถึงการมีความสุ้นั้น กลุ่มตัวอย่างรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนมากกว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน (ตารางที่ 12) จากการที่ทารกส่งเสียงหัวเราะ ร่าเริง ขี้มอ ซึ่งเป็นการแสดงออกในทางบวกและอาจทำให้มารดารับรู้ถึงความสามารถของทารกในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล จึงตอบสนองด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกด้วยการเล่นกับทารก ทั้งนี้เนื่องจากในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารก ทั้งสองฝ่ายจะพยายามแสดงปฏิกิริยาหรือปรับเปลี่ยนการแสดงออกและตอบสนองตามที่อีกฝ่ายหนึ่งแสดงออกมารดาที่รับรู้ว่าคุณสมบัติของตนเองมีความสามารถในการมองเห็นและได้ยินก็จะมีการพูดคุย เล่นด้วยหรือหาของเล่นให้เล่นแก่บุตรมากขึ้น เมื่อมารดาตอบสนองได้ตามสื่อสัญญาณของทารกก็จะทำให้ทารกมีความพึงพอใจและตอบสนองต่อมารดาด้วยเช่นกัน ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกดีขึ้น (NCAST publication, n.d) ส่วนการรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกถึงความไม่สุขสบายนั้น กลุ่มตัวอย่างรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนมากกว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างไม่ชัดเจนเช่นกัน (ตารางที่ 13) จากการที่ทารกคินไปมามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังรับรู้จากการที่ทารกร้องไห้ งอแง แอ่นหลัง เคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้น นิ่งหน้า กำมือ เนื่องจากภาวะไม่สุขสบายในทารกมักเกิดจากความเบื่อหน่ายจากการขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในแต่ละวันจึงทำให้มารดาคุ้นเคยและมารดารับรู้สื่อสัญญาณนี้ได้ถูกต้อง

2. การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารก

กลุ่มตัวอย่างตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกด้วยการทำกิจกรรมหลายอย่าง อาจเนื่องจากในวัยทารกมารดามีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลและกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ทารกได้รับการตอบสนองความต้องการทุกอย่าง มารดาจึงพยายามทำทุกอย่างเพื่อทารก (อรพรรณ ลือบุญรัชชัย, 2541; Marlow & Redding, 1988) เนื่องจากสื่อสัญญาณทารกบางอย่างแสดงออกถึงความต้องการได้หลายอย่างเมื่อทารกส่งสัญญาณออกมามารดาจะรับรู้และแปลความหมายของสื่อสัญญาณนั้นและทำกิจกรรมการตอบสนองที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ของมารดาที่มีมาแต่เดิม (จำเนียร ช่วงโชติ, 2525) นอกจากนี้การตอบสนองของมารดาไม่ได้ขึ้นกับการรับรู้เพียงอย่างเดียว

แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทักษะ ความสามารถในการแปลความหมาย ความรู้สึกคล้อยตาม (Graham, 1993) อายุของมารดา ระดับการศึกษา (Hurlock, 1982) อย่างไรก็ตามความไวในการตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกของมารดาเป็นเรื่องสำคัญเพราะช่วงเวลาในการจำของทารกเป็นช่วงสั้น ๆ ถ้าทารกได้รับการตอบสนองตามสื่อสัญญาณในช่วงดังกล่าวก็จะทำให้ทารกรับรู้ได้ว่าพฤติกรรมการสื่อสัญญาณของตนเองมีความสำคัญและมีผลต่อมารดา และสิ่งแวดล้อมซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารก (Sumner & Spietz, 1994a, b)

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิวด้วยการให้นมมารดา นมผสม หรือป้อนอาหาร (ตารางที่ 15) และเป็นกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเลือกทำเป็นอันดับแรกมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการให้อาหารแก่ทารกเป็นกิจกรรมการดูแลที่สำคัญและเป็นสิ่งที่มารดาต้องทำเป็นกิจวัตรแก่ทารกทุกวันตั้งแต่แรกเกิด เพราะอาหารเป็นความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายทารก (Maslow, 1963 cited in Steers & Porter, 1980) มารดาจึงคุ้นเคยกับสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิวและตอบสนองทันทีโดยการให้อาหารแก่ทารกเป็นอันดับแรกซึ่งจะมีผลทำให้เด็กได้รับความสุขจากการตอบสนองที่ถูกต้องนี้ เนื่องจากมีการศึกษาพบว่ามารดาที่เข้าใจการรับรู้สื่อสัญญาณนี้และให้การตอบสนองในการให้อาหารแก่ทารกซ้ำจะมีผลทำให้ทารกมีพัฒนาการดี โดยการป้อนอาหารในระยะต่อมาได้ (Hagekul, Bohlin, & Rydell, 1997) อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างยังปฏิบัติกิจกรรมอื่นที่เป็นการตอบสนองต่อสื่อสัญญาณที่แสดงออกว่าทารกหิวได้แก่ ปลอมประโลม อุ้มเดิน พุดคุยกับเด็กและหาของเล่นให้เล่น

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงว่าอึดและไม่ต้องการให้อาหารด้วยการหยุดให้นมหรืออาหารโดยส่วนใหญ่เลือกทำเป็นอันดับแรก (ตารางที่ 15) ซึ่งเป็นการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการของทารก แต่อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 11 ตอบสนองด้วยการพยายามป้อนอาหารต่อ โดยให้เหตุผลว่ากลัวทารกจะกินนมไม่อึดหรืออาหารที่ป้อนทารกยังไม่หมดด้วยคามที่เตรียมไว้ซึ่งเป็นการตอบสนองที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากมารดาต้องการให้นุตรเจริญเติบโตแข็งแรงจึงคิดว่าการให้ทารกกินมาก ๆ จะเป็นผลดีต่อทารก และนอกจากนี้ยังอาจเป็นความเชื่อของมารดาที่กลัวว่าบุตรของตนอาจได้รับนมไม่เพียงพอ ดังเช่นการศึกษาของซูศรี ตัวสกุล (2539) ที่พบว่ามารดาบางส่วนให้อาหารเสริมซีรีแลคและกล้วยน้ำว้าแก่ทารกตั้งแต่เดือนแรกเพราะกลัวว่าทารกจะกินนมไม่อึด แต่อย่างไรก็ตามการให้ทารกกินมากโดยที่ทารกอิ่มแล้วอาจจะมีผลเสียต่อทารกได้ หากมารดาพยายามจะให้อาหารให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ทารกจะมีน้ำหนักมากเกินไปและมีแนวโน้มเป็นผู้ใหญ่ที่อ้วนเกินไป (อรพรรณ ลือบุญรัชชัย, 2541)

การตอบสนองของมารดาต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความต้องการพุดคุยหรือเล่นด้วย (ตารางที่ 16) พบว่ากลุ่มตัวอย่างทำกิจกรรมแตกต่างกันโดยกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกัน

เลือกการเล่นให้เล่น พุคคุยกับทารกและเล่นกับทารก โดยเลือกการเล่นกับทารกเป็นอันดับแรกมากที่สุด อาจเนื่องจาก การเล่นกับทารกเป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่ายไม่ต้องละทิ้งทารกเพื่อไปหาของเล่น สามารถทำได้ทันทีเมื่อทารกแสดงสื่อสัญญาณออกมาและสะดวกแก่มารดา การเล่นกับทารกเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทั้งแก่ทารกและผู้ que เล่นกับทารก การเล่นในวัยทารกเป็นการเริ่มต้นการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยการจ้องมองหน้าคนที่คุ้นเคย แสดงปฏิกิริยาตอบสนองเมื่อมีคนพูคุยด้วย ชื่นชมตาและหยอกล้อกับทารก (รัตโนทัย พลับรูการ อ้างใน จันทจิรา พฤษภานานท์และประสพศรี อึ้งถาวร, 2536)

การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกถึงความต้องการหยุดเล่นหรือพักผ่อน (ตารางที่ 16) พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เลือกตอบสนองด้วยการให้ทารกนอน แต่ตอบสนองด้วยการให้ทารกคืบนมเป็นอันดับแรกแล้วจึงให้นอน แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนมากสามารถรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจนได้มาก (ตารางที่ 10) อาจเนื่องจากสื่อสัญญาณทารกที่ต้องการหยุดเล่นหรือพักผ่อนมีลักษณะคล้ายกับสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิวได้แก่ ร้องไห้ งอแง ทำให้กลุ่มตัวอย่างตอบสนอง เช่นเดียวกับสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความหิวโดยการให้คืบนม เนื่องจากมารดามักจะเห็นความสำคัญในเรื่องอาหารสำหรับบุตรมากที่สุด เพราะอาหารช่วยให้ทารกเจริญเติบโต (อรพรรณ ลือบุญวัชชัย, 2541) เมื่อตอบสนองไปแล้วพบว่าทารกไม่คืบนมต่อแล้วจึงเปลี่ยนสัญญาณทารกใหม่และพบว่าทารกต้องการพักจึงให้ทารกนอน ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 2 ตอบสนองด้วยการเปิดเพลงให้ทารกฟัง โดยให้เหตุผลว่าเป็นการกล่อมให้เด็กหลับ ซึ่งเป็นการตอบสนองที่ถูกต้องเนื่องจากคนตรีนอกจากจะก่อให้เกิดความเพลิดเพลินแล้วยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการของทารกได้ดังการศึกษาที่พบว่าการเล่นเพลงโดยเฉพาะเพลงคลาสสิกจะทำให้ทารกหลับได้นานขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างหนึ่งรายพยายามให้ทารกเล่นต่อโดยให้เหตุผลว่าไม่แน่ใจว่าทารกต้องการหยุดเล่นหรือต้องการเปลี่ยนของเล่นจึงพยายามให้ทารกเล่นต่อเมื่อทารกไม่เล่นแล้วจึงให้ทารกนอน

การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงการมีความสุข พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 71 ตอบสนองด้วยการเล่นกับทารก (ตารางที่ 17) และเลือกทำเป็นอันดับแรกมากที่สุดอาจเนื่องจาก การเล่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับทารก ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและสามารถควบคุมตนเองได้ เป็นการพัฒนาความรู้สึกทั้งห้าและเรียนรู้ที่จะสื่อสารกับผู้อื่น (Bateman, 1987) นอกจากนี้การเล่นยังมีผลทำให้ทารกมีความสุขเนื่องจากการเล่นเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้เองโดยไม่มีการบังคับใด ๆ ซึ่ง เฮิร์ล็อก (Hurlock, 1982) กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยที่การเล่นไม่ว่าจะเป็นชนิดที่ต้องออกแรงเล่น หรือที่ไม่ต้องออกแรงเล่นก็ให้ความสนุกได้เช่นกัน ซึ่ง สโตนและเชอร์ช (Stone & Church, 1983 อ้างถึงใน จรัสศรี

จันทร์สายทอง, 2538) ได้กล่าวถึงการเล่นของทารกว่าเป็นการฝึกทักษะ เริ่มเกิดขึ้นเมื่อทารกสามารถเอื้อมมือถึงสิ่งของ กำและจับสิ่งของได้ เด็กจะฝึกทำซ้ำ ๆ ในความสามารถที่พบค้นใหม่ และพร้อมที่จะเล่น เช่นเดียวกับฮัทเชย์ (Hussey, 1988) ที่กล่าวไว้ว่าเมื่อทารกมีความสุขทารกมีความพร้อมที่จะให้ผู้ดูแลอุ้ม ให้อาหารหรือเล่นด้วย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังตอบสนองด้วยการปล่อยให้ทารกเล่นคนเดียว พุดคุยกับทารก อุ้มเดิน หายของเล่นให้เล่น ชี้มือตอบทารก การที่มารดารับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกนี้และมารดาตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของทารกทำให้ทารกพึงพอใจและตอบสนองต่อมารดาเช่นกัน ส่งผลให้มารดาและทารกปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกัน

การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงความเจ็บปวด พบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบสนองด้วยการอุ้มเดิน คิดเป็นร้อยละ 46 (ตารางที่ 18) และเลือกตอบสนองเป็นอันดับแรกมากที่สุด นอกจากนี้ยังตอบสนองด้วยการปลอบประโลม ให้ดูคนม พุดคุย หายของเล่นให้เล่น อาจเนื่องจากการกระทำดังกล่าวจะช่วยเบี่ยงเบนความสนใจ ซึ่งเป็นการหันเหความสนใจของทารกให้ไปจากจุดที่ได้รับความเจ็บปวดไปสู่การกระตุ้นอื่นที่น่าสนใจมากกว่าและสร้างความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งมีการศึกษาพบว่า การเบี่ยงเบนความสนใจจะให้ผลในการลดความเจ็บปวดลงได้ (Kachoyanos & Friedhaff, 1993) โดยไปลดการรับรู้ความรุนแรงของความเจ็บปวดและความรู้สึกทางอารมณ์ เช่น ความวิตกกังวล ความกลัว โกรธ จากการได้รับสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด (Edgar & Smith-Hanrahan cited in Watt-Watson & Donovan, 1992; Vessey, Carlson, & McGrill, 1994) ซึ่งมีการศึกษาพบว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่ได้ผลดีมากเมื่อใช้กับทารกหรือเด็กเล็กที่ได้รับ ความเจ็บปวด (Kachoyanos & Friedhaff, 1993) นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังตอบสนองด้วยการใช้ยาทา การให้ยารับประทาน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการลดความเจ็บปวดในทารก จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างมีการตอบสนองต่อความเจ็บปวดทั้งจากการใช้ยาและไม่ใช้ยา อาจเนื่องมาจากความเจ็บปวดเป็นปรากฏการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างเคยมีประสบการณ์มาก่อนและนำประสบการณ์เหล่านั้นมาใช้ในการดูแลทารกที่เจ็บปวดด้วยวิธีทั้ง 2 อย่าง

การตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารกที่แสดงถึงความไม่สุขสบาย พบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบสนองด้วยการเปลี่ยนผ้าอ้อมและทำความสะอาดร่างกายให้ทารกคิดเป็นร้อยละ 79 (ตารางที่ 19) เนื่องจากในวัยทารกจะถ่ายอุจจาระและปัสสาวะบ่อยครั้งโดยที่ยังไม่สามารถควบคุมได้ (มณี คูประสิทธิ์, 2539) โดยทารกจะขับถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะประมาณ 2-8 ครั้งต่อวัน จึงมักแสดงถึงความไม่สุขสบายจากผ้าอ้อมเปียกชื้นมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างจึงตอบสนองโดยการเปลี่ยนผ้าอ้อมให้ แต่อย่างไรก็ตามความไม่สุขสบายอาจเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น นอนในท่าไม่สุขสบาย ถูกรบกวนจากแมลงกัด หายใจไม่สะดวก เป็นต้น ดังที่พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 29 ตอบสนองโดยการตรวจสอบเพื่อหาความผิดปกติ และร้อยละ 18 ตอบสนองโดยการอุ้มเดิน นอกจากนี้กลุ่มตัว

อย่างยังตอบสนองโดย การอยู่กับเด็กตลอดเวลา ปล่อยประโลม จัดให้ทารกนอน ให้ดูนม เปลี่ยน
ทำให้ทารก ซึ่งเป็นการปฏิบัติเพื่อความสบาย

จากการศึกษานี้สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้สื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกอย่างชัดเจนมากกว่าสื่อสัญญาณทารกที่แสดงออกไม่ชัดเจน โดยกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้สื่อสัญญาณแต่ละเรื่องได้ถูกต้อง ส่วนการตอบสนองของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อสัญญาณทารกนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการตอบสนองได้ถูกต้องด้วยการทำกิจกรรมหลายอย่าง ยกเว้นสื่อสัญญาณเรื่องต้องการหยุดเล่นหรือพักผ่อนที่มารดาส่วนใหญ่เลือกตอบสนองโดยการให้นมแทนที่จะให้เด็กได้พักผ่อนเป็นอันดับแรกซึ่งเป็นการตอบสนองที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากอาจมีผลเสียต่อทารกได้ถ้ากระทำเช่นนี้บ่อยครั้ง